

BAYEZİD'İN ÖLÜMÜ MESELESİ

M. C. Şahabeddin Tekindağ

Bir kısım Batı ve Osmanlı kaynaklarında Türk tarihinde mümtaz bir mevki işgal eden Bayezid'in zehirlenerek öldüğüne dair kayıtlar vardır. Ancak, bu kayıtların değerlendirilebilmesi için hayatının sonunda kendisine ârız olan hastalıklar yüzünden, son günlerini yatakta geçiren Bayezid'in, eski Türk ananelerine uygun bir şekilde memleketin muhtelif vilâyetlerine tâyin ettiği oğulları ile münasebetlerini ve birbirlerini yakından tâkip ile durumlarını adamları vasıtasıyla kontrol ettiren kardeşler¹ arasındaki rekabeti belirtmek icâp eder. Zirâ, Amasya'da bulunan ulu oğul şehzâde Ahmed'le, önce Saruhan (= Manisa), sonra da Antalya'da bulunan ortanca oğul Korkud Çelebi'nin, nihâyet Trabzon vilâyetini idâre eden Şehzâde Selim'in, Bayezid'in nikrisden muztarip olup yatağa düştüğü bir sırada, bir ân önce tahta geçmek maksadiyle giriştikleri rekabet, Osmanlı saltanatını sarsacak bir buhrana sebebiyet vermiş, Bayezid'in devlet ileri gelenlerinin de tasvibleri ile Şehzâde Ahmed'i veliahd olarak seçmesi yüzünden en had bir devreye ulaşmıştır. Bu yüzden, Şi'i tehlikesinin Anadoluyu yakından tehdid ettiği bir sırada, babasını zorla tahtından indiren Selim'in iş başına geçmesi olayının açıklanması, Bayezid'in ölümü meselesine ışık tutacaktır. Bu bakımdan, Bayezid'in oğlu tarafından zehirlenerek öldürülmesi hususunun belirtilmesi için kardeşler arasındaki rekabete kısaca temas etmek istiyoruz.

Kardeşler Rekabeti

Bayezid'in hayatta kalan üç şehzâdesinden ortancası olup, Fâtih'in ölümü sırasında 18 gün müddetle saltanata geçtiğini

¹ «... şehzâdelerden her birinin âstâne-i devletde olan a'vân-ı fihâm ve ensâr-ı izâm muktezdy-ı meylân-ı tabî'leri üzere tahsil-i murâdât itmekde birbirinden musâbakat ittîler», Sa'dî b. Abdu'l-Mutaâl, *Selîm-nâme*, Türk. Yazm., Revân Ktp. Nr. 1277, 14/b.

bildiğimiz Korkud Çelebi², bir kısa müddet zarfında Yeniçerilerin ulûfelerini artırmış ve Saruhan vâlisi iken de Midilli'nin Venedikli-lerden geri alınmasında mühim bir rol oynamış idi. Bununla beraber, devlet işlerinden ziyade şi'ir ve san'ata, zevk ve sefâ âlemlerine düşkün olması, Yeniçeriler tarafından şiddetle tenkid edildiğinden, daha başlangıçta saltanat ümidini kaybetmiş ve hasları yüzünden ihtilâfa düştüğü Hadım Ali Paşa ile birlikde hareket eden Amasya Vâlisi Şehzâde Ahmed'in telkini ile, arzusu hilâfına, 1502 de Teke (= Antalya) Sancağına nakledilmişti. Esasen, hasta bir mizaca sahip bulunan Korkud Çelebi, babası ile belli başlı devlet ricâlinin Şehzâde Ahmed'e taraftar olmaları yüzünden, tekrar Saruhan'a dönmek arzusundan aslâ vazgeçmemiş ve bu yüzden ikinci defâ sadarete getirilen Hadım Ali Paşa (ölm. 1511) ile de anlaşamıyarak inzivâyâ çekilmiştir. Bununla beraber, büyük bir teessür içinde olup, kardeşleri arasında devam eden saltanat hırsının gittikçe arttığını gören Korkud Çelebi, haslarına yeni ilâveler yapılmasına rağmen, Mısır'a gidip Kudüs veya Şam'da yerleşmeğe karar vermiş, Safer 915/Mayıs 1509 da yanında 80 kölesi ve 50 kadar adamı ile, deniz yoluyla, Memlûk Sultanlığına ilticâ etmiştir. Ancak, haklı olarak, yeni bir Cem hâdisesinden çekinen Memlûklu sultanı Kansuh Gûri, bir seneden fazla Kahire'de kalan Korkud Çelebi'ye türlü ikramlarda bulunmuş, önünde bizzat kürre (= top, polo) oyunu oynamış olmasına rağmen, onun, Mısır'da kalmasını münasip görmemiş, uzun görüşmelerden sonra onu iknâ ederek, Antalya'ya avdetini sağlamıştır³.

Öte yandan, karakter bakımından kardeşi Korkud'la tam bir tezad teşkil eden Selim, ulu oğul Şehzâde Ahmed lehinde, devlet ileri gelenleri ile birlikte müdahalede bulunan babası⁴ ile mücadeleye girişmekten çekinmemiştir. Nitekim, babasının müsaadesini almağa lüzum görmeden Trabzon Sancağından ayrılıp, Kefe'de

² Bu hususta yazılan bir makale: M. C. Şehabeddin Tekindağ, *Bayezid II. in tahta çıkışı sırasında İstanbul'da vukua gelen hâdiseler*, *Tarih Dergisi*, 14/1959, s. 90 v.d.

³ Bakınız: Şehabeddin Tekindağ, *Korkud Çelebi ile ilgili iki belge*, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, 17/1969, s. 36, 37, 40, belge nr. 2.

⁴ Sa'dî b. Abdu'l-Mutaâl, Bayezid'in Şehzâde Ahmed'i yaşının büyük olması yanında kalabalık âilesi (= kesret-i iyâl) olmasından dolayı seçtiği kanzatindedir, bk. *Selim-nâme*, 14/a

bulunan oğlu Süleyman (sonradan: Kanûni) in yanına çekilen Selim, Kırım hanı Mingli Giray'ın desteğini temin etmek suretiyle⁵ teşebbüse geçmiştir.

Bunun üzerine, oğlunun sancağına dönmesini sağlamak isteyen Bayezid, nasihat etmesi için Mevlânâ Nureddin Sarı Görez'i Kefe'ye göndermiş, fakat bundan bir netice çıkmamıştır. Zirâ, Sarı Görez'e: «... ve rızadan garaz Trabzon'a varmak, gökden cebrâ'il inüb ve Peggamber dilek ederse kabul eylemezün» diyen Selim⁶, saltanatın Şehzâde Ahmed'e geçmesine mâni olmak maksadiyle, İstanbul'a yakın bir yere, meselâ Silistre Sancağına tâyinini istiyordu. Teklifi, şehzâdeleri Rumelinde yerleşmekden alıkoyan kanuna istinat eden devlet ricâlinin gayretiyle red edilince, yanında kapusu halkı, bir kısım gönüllüler ve başlarında Kırım hanının oğlu Sa'adet Giray'ın bulunduğu Kırım kuvvetleri olduğu halde, gemilerle Kefe'den hareket ederek Kili'de karaya çıktı ve Edirne'ye doğru ilerlemeğe başladı. Bayezid, önce Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa'yı, 15,000 kişi ile birlikte Edirne'ye göndermiş ve bu paşanın Selim ile kal'î bir savaşa girişmekden çekinmesi üzerine de bizzat sefere çıkmış idi. Bununla beraber, Tunca kıyısında karşı karşıya gelen taraflar arasında her hangi bir çatışma vukua gelmemiş ve umûmiyetle halim bir tabiate sahip olan Bayezid ile oğlu, Hasan Paşa ile Sarı Görez'in aracılıkları ile anlaşmışlardır. Bayezid, bu anlaşmaya göre, hayatta kaldığı müddetçe saltanatı Şehzâde Ahmed'e terk etmeyeceğini vadediyor, Şi'i tehlikesinin başladığı bu sırada Selim'e, kanun hilâfına, Semendire sancağı ile Vidin ve Alaca-Hisar'ı tevcih ediyordu⁷.

Ancak, şehzâde Ahmed ile Korkud Çelebi, bu anlaşmayı kabul etmemişlerdir. Nitekim, Edirne'deki müzakereleri tâkip etmek üzere Afyon'dan Yenişehir'e gelen Şehzâde Ahmed, bu son durum üzerine babasına ve taraftarlarına mektublar yazmış, İstanbul'a

⁵ Spandugino'ya göre, Selim, bu Hanın kızıyla evlenmiş idi, bk. *Petit Traicté de l'origine des Turcs*, nşr. Ch. Schefer, Paris, 1896, s. 331.

⁶ Bk. 6322 numaralı belge, *Top. Sar. Müz. Arş.*: Mingli Giray'ın mektubu, *Top. Sar. Müz. Arş. Nr. 6382* (Belge I). Krş. Çağatay Uluçay, *Yavuz Sultan Selim nasıl padişah oldu*, *Tarih Dergisi*, 9/1954, s. 81, not. 36.

⁷ Bk. Şükrî-i, Bidlisi, *Selim-nâme*, Türk. Yazm. Hazine Ktp. Nr. 1597, 43/b. Krş. Yusuf (Çerkesler kâtibi), *Selim-nâme* (adı geçen *Selim-nâme*'nin mensur şekli) Esat Ef., Ktp. Türk. Yazm. Nr. 2146, 6/a.

gelmek, dolayısıyla bir ân evvel tahta geçmek istediğini belirtmiştir. Öte yandan, gerek Şehzâde Ahmed'in ve gerekse Selim'in durumlarını adamları vasıtasıyla kontrol altına aldırın Korkud Çelebi, İstanbul'a yakın olmak gayesiyle Antalya'dan ayrılıp, Şehzâde Ahmed taraf-darı Hadım Ali Paşa'nın tesirinde kalan babasının daha önce kendisine vermekden çekindiği Saruhan Sancağını zorla zapt etmek üzere harekete geçmiştir. Ancak, yola çıktığı sırada Anadoluyu tahribe başlayan Şah-kulu Baba Tekeli'nin hücumuna mâruz kalmış, Alaşehir ovası'nda tutunamıyarak Manisa-kalesi'ne sığınmıştır⁸. Buna rağmen, muhakkak tahta geçmek kararında olan Şehzâde Ahmed; Korkud Çelebi'nin Manisa-kalesi'ne sığınmasını bahane ederek, Ankara'da bâzı karışıklıkların çıkmasına sebebiyet vermiştir. Nitekim, Bayezid, Ahmed'e gönderdiği bir mektubda: «*elbette yerine varasın, ol diyarın Türki kızılbaşdır, hâliyâ bir karındaşın yerinden takarrubî hareket etmekle memleket bunca halelduzelik olmuştur*» demekde idi⁹.

Bunun üzerine, Rumeli'de bulunan Bayezid'in, Korkud'a hücum edip «*Anadolu vilâyetini kabza-i tasarrufa*» getirdiklerini zanneden Şah-kulu Baba Tekeli ile taraftarlarına karşı¹⁰ Şehzâde Ahmed taraftarı Veziriazam Hadım Ali Paşa'yı göndermesi, Rumeli askerinin zayıflamasına, Selim'in ise kuvvetlenmesine sebep oldu.

Filhakika, maiyetinde 4,000 bölük halkı ve 4,000 Yeniçeri olduğu halde Gelibolu yoluyla Anadoluya geçen Hadım Ali Paşa, hem memleketi yakıp yıkarak, kadın ve çocukları da öldürmekten çekinmeyen Şah-kulu Baba Tekeli taraftarlarından intikam almak, hem de Bayezid'in muvafakatı ile Şehzâde Ahmed'i tahta geçirmek niyetinde idi. Nitekim, Bayezid, Şehzâde Ahmed'e gönderdiği mektublarda: «*... biz gece gündüz senin devletin mukaddematı tertibindeyiz, karındaşlarına dâm-ı riâyette kayd-ı gaflete düşürmek tedbirindeyiz, ol maksad tamam olub, ba'dehu Kızılbaş zümresi müfsidlerin bertaraf itdügümüzden sonra pes... cemi matlubuna suhuletle vâsil olmak mukarrerdur... dâmen-i ferâgatı kendüne çeküb sabr idesün*»¹¹ diyordu. İşte bu yüzden, Hadım Ali Paşa,

⁸ Bu isyân ile Korkud'un Divân'a gönderdiği mektublar hak. bk. Şehabeddin Tekindağ, *Şah-kulu Baba Tekeli isyânı, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, 3/1967, s. 58; 4/1968, s. 55.

⁹ Bk. İshak Çelebi, *Selim-nâme*, Türk Yazm. Üniversite Ktp. Nr. 2614, 16/a.

¹⁰ Bk. İshak Çelebi, *Selim-nâme*, 12/b.

¹¹ Bk. İshak Çelebi, *Selim-nâme*, 16/b.

Germeyan Vilâyetine bağlı Altuntaş köyünde kendisini bekleyen Şehzâde Ahmed kuvvetleri ile birleşmiş ve saltanat işini müzakere etmiştir. Bundan sonra saltanatın kendisine verildiğini iddia ile Yeniçerileri kendine bi'at ettirmek isteyen Şehzâde Ahmed, Selim'e bağlı Yeniçerilerin muhalefetleri ile karşılaşmıştır. Bunun üzerine saltanat makamında vuku bulacak değişiklikten, şimdilik, sarf-ı nazar eden Şehzâde Ahmed ile Hadım Ali Paşa, 15 Haziran 1511 de doğrudan-doğruya Şah-kulu Baba Tekeli üzerine yürüyerek, onu Karaman Vilâyetine yakın Kızılkaya derbendi'nde kuşattılarsa da¹², adı geçen Şi'i halifesi, 38 gün devam eden abluka sonunda kayalar arasından kendine bir yol açıp mâni olmak isteyen Karaman Beylerbeyi Haydar Bey'i de mağlûp ederek Kayseri yolu üzerinden Sivas'a doğru kaçmağa muvaffak oldu. Hadım Ali Paşa, alelacele seçtiği 500 tüfekçi Yeniçeri, Kapu kulu halkı, Karaman ve sair askerden topladığı kuvvetlerle Baba ile taraftarlarını tâkibe başladı, fakat, Yeniçerilere darılan Şehzâde Ahmed tarafından desteklenmemesi yüzünden, 14 gün sonra Şah-kulu Baba Tekeli ile Gedik Hanı mevkiinde giriştiği savaşta okla vurularak şehid düştü¹³. Bu hâdise ise, Kapu halkının, padişahlık ümidlerini kaybeden Şehzâde Ahmed'den nefret etmesine sebep oldu.

Bu sırada, anlaşma uyarınca, sancağına dönmekte olan Selim¹⁴, Hadım Ali Paşa'nın ölümü haberi üzerine, Eski Zağra (= Zağra Eskisi) da durmuş, her şeye rağmen Şehzâde Ahmed'i tahta geçirmeye kararlı olan babasını¹⁵ tâkip ederek, onunla Çorlu'da Uğraş köyü civarında çarpışmıştır. Bununla beraber, mağlûp olan Selim, atının sür'atı ve sadık adamı Ferhad'ın fedâkârlığı sayesinde esir olmaktan kurtulmuş, sahile kaçarak kendisini bekleyen gemi ile Kefe'ye çekilmiştir. Ancak, adamlarından pek çoğu öldürülmüş veya esir edilmiştir. Bütün bunlara rağmen, Selim'in Kefe'de oturup, sancağını adamları vasıtasıyla idare etmesine karar verildiğine dair belgeler bulunmaktadır.

¹² Kızılkaya'ya yüründüğüne dair Şehzâde Ahmed'in Divân'a gönderdiği mektup, Top. Sar. Müz. Arş. Nr. 2062; İshak Çelebi, *Selim-nâme*, 28/b v. d.

¹³ Bu hâdise ile ilgili kaynak ve belgeler hak. bk. Şehabeddin Tekindağ, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, 4/1968, s. 56-58.

¹⁴ Bk. Selim'in babasına mektubu, Top. Sar. Müz. Arş. Nr. 12276. Krş. Ç. Uluçay, *ayn. mak. TD.* 9/1954, s. 80, not. 57

¹⁵ Bk. Sa'dî b. Abdül-Mutaâl, *Selim-nâme*, 26/b.

Selim'in Kefe'ye çekilmesinden sonra, Bayezid'in kendisine halef olmak üzere seçmekte ısrar ettiği Şehzâde Ahmed, Hadım Ali Paşa'nın yerine Veziriazam olan Hersek-oğlu Ahmed Paşa'nın bütün karşı koymalarına rağmen, İstanbul'a davet edilmiştir¹⁶. Şehzâde Ahmed, diğer devlet büyükleri ile anlaşmak suretiyle, Maltepe'den Üsküdar'a gelmiş ve veziri Yular-kısdı Sinan Paşa'yı şehre göndererek saltanat için teşebbüse geçmiştir. Ancak, Divân'ın lehinde olmasına, padişahın Yeniçeri, Hasan Paşa'nın Rumeli beyleri ile mülakat edip izin istemelerine rağmen¹⁷, 27 Cumade'l-ahir gecesi İstanbul'da isyân başlamıştır (21 Eylül 1511). Nitekim, ikinci vezir Mustafa Paşa'nın Şehzâde Ahmed'i karşılamak üzere saltanat kayıkları hazırlattığını duyup odalarında toplanan 5,000 Yeniçeri, devlet büyüklerinin aleyhlerinde ağır sözler sarfettiklerini haber alır-almaz¹⁸, dört kola ayrılıp «Allah Allah Sultan Selim'in devletine ve düşmanlarının körlüğüne» diye gülbank çekerek devlet büyüklerinin konaklarını yağmaya başladılar¹⁹. Bir kol, Mustafa Paşa'nın sarayını yağma ettiği gibi, diğer kollar da Kazasker Müeyyed-oğlu Abdurrahman ile Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa ve Nişancı (= tuğrâ'i) Tâci-Zâde Câfer Çelebi'nin konaklarını yağma edip İstanbul iskelelerini tuttular²⁰. Bu suretle,

¹⁶ Bk. Celâl-Zâde Mustafa, *Selim-nâme*, Türk. Yazm. Revân Ktp. Nr. 1274, 60/a.

¹⁷ «... tafsil-i ohevâl istifsar olunursa, bundan akdem varaka-i duayla ilâm olundu ki, Hünkâr Yeniçeriyi, Hasan Paşa Rumeli beylerini davet edüp istigzân idicek kabul itmegüb...» bk. Halîmî Çelebî (Selim'in hocası) ye mektup, Top. Sar. Müz. Arş. Nr. 3197, str. 5-6 (Belge II).

¹⁸ Aynı belge, str. 10-14.

¹⁹ Şirâzlı Edâ'i, Yeniçerilerin bu isyânlarını şu şekilde tasvir eder:

کشادند هر سو در داوری	چو شب تیره شد خیل ینکچری
چو دریا که از باد آید بجوش	ز قسطنطنیه بر آمد خروش
که سلطان سلیمشاه جهان	بر آورد هر گوشه جمعی فغان

bk. *Selim-nâme* (veya : *Şâhnâme-i Selim Hânî*), Fars. Yazm. Üniversite Ktp. Nr. 51, 25/a.

²⁰ «... gemiler tezyin idicek Camâde'l-âhurin yığirmi gedinci gece cemî'i Yeniçeri Allah Allah Sultan Selim'in devletine ve düşmanlarının körlüğüne deyü gülbankü âvâziyle müsellâh olub mukaddema bir nefer Nişancı hâne-i bi-saadetine bir nefer Mustafa Paşa der-i bi-saadetine bir bölük Müeyyed-oğlu der-i bi-saadetine ve bir bölük Hasan Paşa der-i bi-saadetine varub beş bin mikdarı cemdat dört kısım

şehrin Üsküdar ile irtibatını kontrolleri altına alan Yeniçerilerin, ağaları vasıtasıyla padişaha mektup gönderip, konakları yağmalanan paşaların şehirden ve Şehzâde Ahmed'in geldiği yere gitmesini isteyerek padişahı tehdit etmeleri²¹, nihâyet Yular-kısdı Sinan Paşa'yı öldürmek maksadiyle aramaları²² üzerine tertip bozuldu. Padişah, karşı koyamadığı gibi, Ahmed de, çadırlarını ve otağını toplayıp çekilmek zorunda kaldı. Filvâki, Hersek-oğlu, altın dağıtmak suretiyle Yeniçerileri teskine muvaffak olmuş ve İstanbul'daki karışıklıkları durdurmuş ise de, Bayezid, eski nüfuzunu kaybetmiş olduğundan, bu defâ Yayalar, Selim'i tahta geçirmek üzere teşebbüse geçmişlerdir²³. Öte yandan, Anadolu'da mevkiini kuvvetlendirmek gayesi ile hareket eden Şehzâde Ahmed'in Konya'ya hücum ile Şehinşah'ın oğlu Sultan Mehmed ile savaşıması, Yayaların yanında, Yeniçeri ileri gelenleri ile Anadolu (= Rum) Sipâhilerinin ve İstanbul'da bulunan uzak görüşlü kimselerin Selim'i Kefe'den İstanbul'a getirmek üzere teşebbüse geçmelerine sebep olmuştur²⁴.

olub kapuların pareleyüb cemî'i esbâbların yağma eylediler ve bâzi câriyelerin geldiler Müeyyed-oğlunun hod kızlarının cemî'i esbâb-ı cihazi yağmolandı, kendüsi civarında bir mescid vardır anda kaçmış...», bk. 3197 numaralı belge, str. 16-21. Krş. Celâl-Zâde, *Selim-nâme*, 62/b v.d., Sa'dî b. Abdul-Mutaâl, *Selim-nâme*, 31/b.

²¹ «... elbette Müeyyed-oğlu ve Mustafa Paşa ve Hasan Paşa ve Nişancı ve Mîrim ve Âhi Çelebî şehirden gitmek gerekdür ve Sultan Ahmed dahî kanden geldise anda gitmek gerekdür ve illâ fesadı min ba'd görürsüz dediler Hünkâr râzı olub iltizam eyledi...» bk. aynı belge, str. 22-23.

²² Yeniçeriler, bilhassa, Yular-kısdı'nın Çerkesler savaşı (Çukur-ova savaşı) kaçıp, Hadım Ali Paşa'nın yardımına gitmemesini tenkid ediyorlardı, bk. Şükrî-i Bidlisî, *Selim-nâme*, 50/b. Krş. Yusuf, *Selim-nâme*, 6/b.

²³ «... biz Selim Beyi padişah idelüm Sultan Ahmed üzerine varalım def' idelim ... Hünkâr arz idicek Hünkâr gagetde incinüb râzı olmayıcak Yaya âsileri guluv idüb Hünkâr üzerine girüb çok söz olub ahar sözleri bu olmuş ki, sen amel-den kaldın, bize padişah gerek, öyle olsa biz dahî Selim Bey'i padişah eyledük dimişler...» bk. İskender Bey'e mektup, Top. Sar. Müz. Arş. Nr. 2667. Krş. Ç. Uluçay, aynı mak., *TD*. 10/1954, s. 124, not. 15.

²⁴ «... تمامی هوا خواهان سلیم خانی از اعیان یکی چری و سپاهیان روم و خردندان در دولت خانه خلافت رای و مشاورت بر طلب سلطان از کفه باستقبال مقرر داشتند و در تأیید و تقلید او در سلطنت همت عظیم بر گاشتند و رسل و رسایل متعاقب بطلب سلطان و تأیید و ترغیب و تحریس او بتوجه مدار الخلافه متوالی و متواتر فرستادند» bk. İdris-i Bidlisî *Selim-nâme*, Fars. Yazm. Revân Ktp. Nr. 1540, 8/a.

Bu teşebbüslerin devlet ileri gelenleri arasında endişeye sebebiyet verdiği anlaşılmaktadır. Nitekim, Hersek-oğlu'nun gayretiyle Selim'e taraftar görünen devlet büyükleri, Şehzâde Ahmed'in yerine Selim'in tahta geçmesi ihtimalinin belirlediği bu sırada, gizliye, Saruhan Vâlisi Korkud Çelebi'ye mektup yazıp onu İstanbul'a dâvet etmişlerdir²⁵. Bunun üzerine, Mart 1512 de, gizlice, Kumkapu'sundan²⁶ İstanbul'a girip, askeri kendi tarafına çekmek maksadiyle Yeniçeri odalarına ve orta câmi'ye misafir olan Korkud Çelebi, eski Yaya-başları yanına getirtip, kısa sultanlık hatırasından istifâde etmek istedi²⁷. Ancak, Korkud Çelebi'nin babası ile görüşmesini te'min eden Yeniçeriler, Selim taraftarı Hacı Mehmed'in uyarması ile onun saltanata geçmesini uygun bulmadılar²⁸, bilâkis, Selim'i dâvet edip, Konya'yı alan Şehzâde Ahmed üzerine serdar yapması hususunda Bayezid'i tazyike başladılar. Nitekim, önce Yeniçerilerin, sonra da Yayaların isteklerine karşı koyamayan Bayezid, 9 Muharrem 918/27 Mart 1512 de Selim'i dâvet edip Ahmed'i tenkil etmek üzere serdar tâyin etmek zorunda kaldı²⁹. Bu suretle, yola çıkıp daha İstanbul civarına geldiği sırada Sekban-başı kumandasındaki 3,000 Yeniçeri³⁰ tarafından karşılanan Selim, Korkud Çelebi'nin şehirden ayrılmasından sonra³¹, 1512

²⁵ Bk. Hoca Sa'deddin, *Tâcü't-Tevârih*, İstanbul, 1280, II, 197.

²⁶ Bk. Hoca Sa'deddin, II, 197. İbn Kemal'de: Davud Paşa iskelesinden, bk. *Selîm-nâme*, Hazine Ktp. Nr. 1424, 39/b. Krş. Sa'dî b. Abdül-Mutaâl, 40/a (her iki kaynakta mevcut haberler birbirinin aynısıdır).

²⁷ Bk. İbn Kemal, *Selîm-nâme*, 40/a.

²⁸ İstanbul'da mukim Venedik sefiri Nicolo Zustignam'ın senatoya gönderdiği 24 Nisan 1512 tarihli mektubdan anlaşıldığına göre, Yeniçeriler, Korkud'u, zayıf tabiatlı olması, bilhassa, Ahmed'e karşı yumuşak davranması yüzünden tutmuyorlardı, bk. Marino Sanuto, *I Diarii*, nşr. Nicolo Barozzi, Venezia, 1886, XIV, 246.

²⁹ Bayezid'in evasıtı: Muharrem 918 tarihi ile Selim'e gönderdiği hüküm, Top. Sar. Müz. Arş. Nr. 6185. Krş. İbn Kemal, *Selîm-nâme*, 42/b.

³⁰ Belgelerde: 3,000, İbn Kemal (*Selîm-nâme*, 39/a) ile Sa'dî b. Abdül-Mutaâl (*Selîm-nâme*, 39/a) da: 4-5,000.

³¹ Venedik sefiri Nicolo Zustignam'ın 24 Nisan 1512 tarihli mektubuna göre, Selim, Yenibağçe'ye gelmeden bir gün evvel (18 Nisan 1512), Yeniçeriler, onu diğer bir kapıdan dışarı çıkararak Manisa'ya göndermişlerdir, bk. Marino Sanuto, *I Diarii*, XIV, 246. Krş. S. N. Fisher, *The Foreign Relations of Turkey*, 1481-1512, Urbana, 1948, s. 111, not. 63. Öte yandan, İdris-i Bidlîsî'de de, Yeniçerilerin, Selim'in gelmesi üzerine, Korkud'u şehirden dışarı çıkardıklarına dair bir kaydın bulunduğuna işâret etmek isteriz: «و قورخوت چلی را هم با استقبال بیرون برد»

Nisanın 19 unda Topkapı'sundan şehre vâsıl olup Yenibağçe'de vezirler ve devlet büyükleri tarafından karşılandı. Başlangıçta, baba ile oğlu barıştırmak gayesini güden devlet ileri gelenlerinin, sonradan Selim'in aleyhinde harekete geçtikleri anlaşılmaktadır. Nitekim, babası ile ayak divânında görüşen Selim, onun saltanattan çekilmeğe râzı olmadığını görünce, arkasında Yeniçeri ve Sipâhî bölükleri olduğu halde, devlet büyüklerini önüne katmış ve saray-ı hümâyûn (= Topkapı sarayı) a gitmiştir. Çağdaş müelliflerin bildirdiklerine göre, Bâb-ı hümâyûn önünde saf bağlamak suretiyle Selim lehinde nümayişlerde bulunan Yeniçeri bölükleri, maksadlarını soran Bayezid'e: «Padîşahımız, ihtiyar ve hastadır, onun yerine Selim'i isteriz»³² diye bağırmişlardır. Bunun üzerine askerin kendisini öldürüp öldürmeyeceğini soran Bayezid'e paşalar: «... yok katl itmezler, amma harbe ucıyla kaftanınızdan çeküb tahtdan aşağı indirürler diyicek»³³ mukavemete cesaret edememiş, saltanatı, Allah'ın padişahlığını mübarek etmesi temennisi ile oğluna teslim etmiş (24 Nisan 1512) ve Yeni Saray (= Saray-ı Cedid, Topkapı Sarayı) dan çıkıp Eski Saray (Saray-ı atik) e gitmiştir³⁴. Umumiyetle azledilen sultanlarla bunların hanımlarının ikametlerine tahsis edilen Eski Saray'da da bir müddet kalan Bayezid³⁵, yanında eski Rumeli Beylerbeyi Yunus Paşa³⁶ ve

bk. *Selîm-nâme*, 9/a. Hâlbuki, Osmanlı kaynakları, Korkud Çelebi'nin Selim'i bizzat karşıladığını kaydedersen de (meselâ bk. Hoca Sa'deddin, II, 199 v.d. Krş. İ. H. Uzunçarşılı, *Sultan Korkud, Belleten*, 120/1986, s. 579), iki tarafın tutumu bilindiğine göre, bu husus kabili münakaşadır.

³² «Padîşahımızın oğlu Sultan Selim'dür, kendisi mariz olmuştur, sefere varmağa kadrettî yokdur...», bk. Anonim, nşr. Fr. Giese, Breslau, 1922, s. 132, str. 3-4

³³ Bk. Muhyüddin Cemâli, *Tarih-i âli Osman*, Türk. Yazm. Ali Emiri Ktp. Nr. 15, 94/b.

³⁴ Bk. Mustafa Cennâbî, *el-Ağlemü'z-Zâhir*, Arab. Yazm. Nuruosmaniye Ktp. Nr. 3100, 332/b. İstanbul'da bulunan Venedik sefiri Nicolo Zustignam'ın 24 Nisan 1512 tarihi ile senatoya gönderdiği mektubdan anlaşıldığına göre, daha o gün Edirne'ye yakın bir yerde ikamet edeceği söylenen Bayezid'in üç gün sonra hareketine karar verilmiştir. Aynı mektubda Selim'in onu bırakmayacağını sanıldığı, çünkü onun büyük bir sultan olduğu belirtilmektedir. Bk. Marino Sanuto, XIV, 246.

³⁵ İlk günden itibaren hutbe Selim adına okunmuş ve sikke onun adına basılmıştır, bk. Sa'dî b. Abdül-Mutaâl, *Selîm-nâme*, 46/b.

³⁶ İ. H. Uzunçarşılı, Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa derse de yanlıştır, bk. «Osmanlı Tarihi, Ankara, 1949, II, 239. Zirâ, 16 Şevval 917/8 Ocak 1511 de

Defterdar Kasım Çelebi olduğu halde, doğum yeri olup evvelce bazı tâmir faaliyetlerinde bulunmuş olduğu Dimetoka'ya³⁷ gitmek üzere araba ile İstanbul'dan ayrılmış ve yaya olarak arabanın yanında giderek nasihatlerini dinleyen Selim, Edirne Kapısı'na kadar kendisine refakat etmiştir³⁸.

Bu suretle, bir askerî nümayiş sonunda tahtından indirilmesine müteessir olduğu anlaşılan Bayezid, daha Edirne'ye varmadan 25 Rebi'ü'l-evvel 918/10 Haziran 1512 Perşembe günü Hafsa (bu günkü: Havza) yakınındaki Abalar Köyünde vefât etmiştir³⁹. Derhal tekfin olunan cenâzesi⁴⁰, yanından bir ân bile ayrılmayan Yunus Paşa tarafından ertesi gün erkenden Burgaz'a, sonra da Eskü'ye ve Arablü'ya getirilmiş ve 28 Rebi'ü'l-evvel/13 Haziran Pazar günü buradan yola çıkarılarak Hüsâm Bey Çiftliği yanında, İstanbul'dan gelecek emre intizaren, bekletilmiştir⁴¹. Nitekim, gelen emir üzerine bu mahalden hareketle İstanbul'a getirilen Bayezid'in cenâzesi, başta Selim olmak üzere, siyah şemleler sarınmış devlet ileri gelenleri tarafından karşılanmış, namazı Câmî'i

Yunus Paşa, Rumeli Beylerbeyi olmuş, kendisine Semendire sancağı verilmek istenen Hasan Paşa ise, bunu reddederek hacea gitmiş idi, bk. bu tâyini gösteren belge, Top. Sar. Müz. Arş. Nr. 6186, Krş. Ç. Uluçay, *TD*, 10, s. 122. Ayr. bk. İbn Kemal, *Selîm-nâme*, 46/a; Sa'dî b. Abdu'l-Mutaâl, *Selîm-nâme*, 47/b; Celâl-Zâde, *Selîm-nâme*, 68/a. Nihâyet bk. Yunus Paşa'nın mektubu, Top. Sar. Müz. Arş. Nr. 6335 (belge III).

³⁷ Bk. Hoca Sa'deddin, II, 304; Spandugino, *Petit Traicté de l'origine des Turcoz*, nşr. Ch. Schefer, Paris, 1896, s. 54; M. Sanuto, *I Diarii*, XIV, 246.

³⁸ جگر سلطان سلیمیه سپاهی
اکي منزل ایلابد پادشاهی
الوب همت دعا سلطان سلیم شاه
کاور نخته شرف بر جینه صن ما

bk. Hadîdî, *Tarih-i âl-i Osman*, Türk. Yazm. Üniversite Ktp. Nr. 1268, 189/b v. d. Ayrıca bk. Lokman, *Kitâb-ı Esrâr-nâme-i âşîkan*, Kanunî'ye kadar manzûm Osmanlı Tarihi, Konya, İ. Koyunoğlu Ktp. 7/a.

³⁹ *Bendeü'l-fakir Yunusu'l-hakir* imzalı mektup, Top. Sar. Müz. Arş. Nr. 6335, *ahlasu'l-ıbâd Yunusu'l-hakir* imzasıyla, *hazret-i paşa* (Mustafa Paşa) ya mektup, Nr. 12216 (belge III, belge IV). Osmanlı kaynaklarında verilen tarih ile yer isimleri yanlıştır. Bununla beraber, Lütfî Paşa'nın *Tevârih-i âl-i Osman*'ında bulunup belgeleri teyid eden bir kaydı belirtmek isteriz: «Hafsa kurbanda Ayalar (Abalar olacak) nam karye kurbanda vefât edib...» bk. İstanbul, 1341, s. 203, str. 10

⁴⁰ محل مزبورده آیین قدیم خسروان رحمت ندیم اوزره بد نظری تکفین اولوب
bk. Celâl-Zâde, *Selîm-nâme*, 69/a.

⁴¹ Belge III.

cedid (= Fâtiḥ Câmîi) de kılındıktan ve Türk âdeti üzere bir merasim tertip edildikten sonra⁴² kendi câmîi türbesine gömülmüştür⁴³.

Bayezid'in Ölümü Meselesi

Büyük bir üzüntü ve hastalıktan ileri gelen bir ızdırıp içinde araba ile İstanbul'dan hareket eden Bayezid'in, yolda zehirlenerek öldüğüne dâir, gerek Batı ve gerekse Osmanlı kaynaklarında birbirlerini teyid eden haberler bulunmaktadır. Nitekim, Bayezid devrinde Osmanlı ülkesinde bulunduğunu bildiğimiz Theodoro Spandugino⁴⁴ ile Bayezid'in maiyetinde Dimetoka'ya gitmek üzere yola çıkan Gio. Antonio Menavino, nihâyet, 1470 den beri Osmanlıların hizmetinde bulunan Giovan Maria Angiolello'nun eserini aynen kitabına alan Donado da Lezze, Bayezid'in, oğlunun emri üzerine zehirlendiğini iddia etmişlerdir. Menavino, Bayezid'in Yahudi olan doktoru tarafından zehirlendiğini belirttiği gibi⁴⁵, Spandugino da: «*il contraignit son pere de luy laisser le royaume, lequel se voulant retirer sur la mer Major, pour y vivre le reste de ses jours, mourut en chemyn, empoisonné par ledict Selym son*

⁴² Türk âdeti üzere tertiplenen cenâze merasimlerinde, padişahın veya şehzâdelerin sarıkları ve kırılmış yayları tabutlarının üstüne kondukları gibi, kuyrukları kesilmiş ve eğerleri tersine çevrili atları da cenâzenin arkasından yürütülürdü. Nitekim, Şükrî-i Bidlîsî'nin *Selîm-nâme*'sinde bulunan bir minyatürde (bk. Resim), Bayezid için tertiplenen cenâze merasimi bulunmaktadır, bk. 62/a. Bu merasimler hak. bk. M. C. Şehabeddin Tekindağ, *Fâtiḥ'in ölümü meselesi*, *TD*, 21 / 1966, s. 106 v.d.

⁴³ Balyos Lunardo Justinian'ın 12 Temmuz 1512 tarihi ile İstanbul'dan senatoya gönderdiği mektubuna göre, bir vasiyetnâme bırakan Bayezid (12216 numaralı belgede de buna işaret edilmektedir), sultan olarak ölmediği için, ne İstanbul'da ve ne de memleketin her hangi bir câmîinde gömülmek istemediğini belirtmiş, ancak, bunu haber alan Selim, onu şerefle, lâyük olduğu bir câmîe gömürmüştür, bk. Marino Sanuto, *I Diarii*, XIV, 578. Bayezid hak. mersiye:

حسرتا دردا قتی اول شهریار کامکار
بایزید بن محمد خان فرید روزگار

bk. Keşfî, *Selîm-nâme*, Türk. Yazm. Esat Efendi Ktp. Nr. 2147, 21/b.

⁴⁴ Biyografisi için bk. *Traicté*, nşr. Ch. Schefer, s. XXXVII v.d.

⁴⁵ Bk. *Della vita et legge Turchesca (Dell'istoria universale dell'origine et imperio de Turchi*, nşr. Sansovino, Venegia, 1564), s. 54.

filz » ifâdesi ile ⁴⁶ aynı hususu teyid etmiştir. Nihâyet, Da lezze gibi ⁴⁷ İstanbul'da mukim Venedik sefirlerinin senatoya gönderdikleri raporları toplayan Marino Sanuto (doğ. 1466) nun külliyyatında mevcut Nicolo Zustignam'ın İstanbul'dan Venedik Senatosuna gönderdiği 11 Haziran 1512 tarihli mektubda da ⁴⁸ bu hususla ilgili haberlerin bulunduğu dikkati çekmek isteriz. Öte yandan, Parisli Artus Thomas (Sieur d'Embry), Chalcocondyle (ölm. 1480)in eserini devam ettirmek üzere kaleme aldığı zeylinde ⁴⁹, Michel Baudier de, Türk tarihinin tetkikine hasrettiği *Inventaire*'inde ⁵⁰, Selim'in emri üzerine Bayezid'i zehirleyen Ustrabin veya Hamen adındaki Yahudi tabibi hakkında geniş bilgiler verirler. Bu müelliflere göre, tahtını kendisine bırakmış olmasına rağmen, babasının yaşamasına aslâ razı olmayan Selim, babasının doktoru Ustrabin veya Hamen adındaki Yahudi tabip ile anlaşmış ve ona bir suikast (parricide baba katli) hazırlamıştır. Bunun üzerine, Bayezid'le birlikde yola çıkan bu Yahudi doktor, Çorlu'ya geldiği bir sırada, Bayezid'e ilâç şeklinde zehir vermiş, hattâ, itimat telkin etmek maksadiyle de evvelce mukabil tedbirini aldığı bu zehirden içmiştir. Bundan sonra, adı geçen tabip, zehiri içerek vefât eden Bayezid'e oda hizmetçilerinin içecek bir şey vermelerini menedip, zehrin tesirini göstereceğini bildiği cihetle, yalnız terlemesi için üstünü örtmelerini tenbih ettikten sonra İstanbul'a dönmüştür (bk. Ek I- Ek II).

Osmanlı kaynaklarına gelince, Bayezid'in zehirlenmesi hakkında bâzan müphem bâzan da açık haberleri ihtivâ etmektedirler. Nitekim, XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşayıp dinî vazifeleri yanında her defteri bir padişah devrine tahsis edilen kıymetli bir

⁴⁶ Bk. *Traicté*, s. 331, str. 8-12.

⁴⁷ « Fu opinione che'l figliuolo lo fa cessa morire per liberarsi da servita, perche si dubitava passare contra li fratelli et lasciar il padre in Andrinopoli, si che per questo si giudica lo facesse morire. quale Baiasit fu sepolto in Constantinopoli nell'Imarato ch'haveva fatto suo padre». bk. *Historia Turchesca*, 1300 - 1514, ngr. Dr. I. Ursu, Bucureşti, 1910, s. 272.

⁴⁸ « Da poi disnar, fo pregadi per expedir li Zudei, e zorni... e in prexon; l'altra per meter angarie, e fo leto assa'letere », bk. *I Diarii*, XIV, 483.

⁴⁹ *Continuation de l'Histoire des Turcs* (Chalcocondyle, ngr. B. de Bourbonnois, Paris, 1620), s. 335 - 6

⁵⁰ *Inventaire de l'histoire generale des Turcs*, Paris, 1620, s. 172-3. Ayrıca bk. Zinkeisen, *Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa*, Gotha, 1854, II, 1453 - 1574, s. 565.

Osmanlı tarihi ve bir de *Selim-nâme* kaleme alan Kemal Paşa-oğlu (= İbn Kemal), Yahudi tabibin ismini zikretmemekle beraber, onun tedavi şekli hakkında açıklamada bulunur. Selim devrine tahsis edilen defterde kayıtlı bu haberi aynen naklediyorum : « اول موافق صورت و موافق سیرت حکیم طبیعه که علاججنده حاذق طیب در سوء مزاج مستحکم ارسته بلغ برقتشدى . . . علاج مفید اولمابوب قوت مزاجك Öte ançhatpı و ضعف بنیه نك ازديادله كتدوكجه زحمتی اشتداد بولدى ... » ⁵¹ Öte yandan, eserini Kanûnî'nin tahta çıktığı sırada kaleme aldığı anlaşılan Keşfi, Bayezid'in hastalığı hakkında çok enteresan bilgiler verir. Verdiği haberler üstünde nisbeten az durulan bu müellif, bir sabah birdenbire rengi solarak hastalanan Bayezid'in başının titremeğe ve vücudunun yanmaya başladığını, aynı zamanda dudaklarında uçuklar hâsıl olup başına müdhiş bir ağrı girdiğini, bu suretle dimağının muhtel olarak delirdiğini zikreder ki ⁵², bizce zehirlenme ile ilgili olabilir. Nitekim, XVII. yüzyıl müelliflerinden olup verdiği haberlerin sağlamlığı ile tanınan Hezarfen Hüseyin Efendi : « سلطان بايزيد ديمتوقه به داخل اولماز دن مقدم اثناء طريقه » ⁵³ Bayezid'in (zehirlenerek) şehid edildiğine kani olmuştur. Bununla beraber, Bayezid'in zehirlendiğine dair en açık bilgiyi veren XVI. yüzyıl müelliflerinden Mustafa Cennâbî'dir. Yine sağlam bilgi vermekle tanınan Mustafa Cennâbî, arabca olarak kaleme aldığı *el-Aylemu'z-Zâhir* adlı eserinde, Dimetoka'ya gitmek üzere yolda bulunan Bayezid'in, öğle namazını kılmak üzere durduğunu, fakat, (abdest) suyuna zehir konması yüzünden sakalının kıllarının düştüğünü, bunun üzerine meselenin ne olduğunu bilerek geri götürmelerini

⁵¹ Bk. *Defter*, IX. Türk. Yazm. Ali Emiri Ktp. Nr. 29, 14/a - 14/b.

⁵² بر وقت صباح شهریار بیمارخانه روشن مصباح یعنی خورشید صفرایی مزاج مرض برقانه استیوب علاج کثرت صفرادن کل رخساری نیلوفر کبی زرد اولوب صلدی « صفره فاقع لونها امر الناظرین » مفهومه مظهر اولدی سر و بالاسنه بید کبی رعشه دوشب و حرارت عزیزیه (= اصلیه) دن جسمی یانوب طوتشوب ولینده ذراندن بخاله (= اوجوق) ل بلوردی و دووار دوراندن (= باش چکرتک) و صداع کردوش کرداندان دماغی محتل اولوب دلوردی. Bk. *Selim-nâme*, Esat Efendi Ktp. Nr. 2147, 19/a - 19/b. Ayrıca bk. Lokman, *Kitâb-ı Esrâr-nâme-i âşıkân*, 7/b.

⁵³ Bk. *Tenkîhu't-Tevdîh*, Türk. Yazm. Üniversite Ktp. Nr. 2396, 175/b.

isteyen Bayezid'in, geri götürüldüğünü, ancak İstanbul'a gelmeden önce vefât ettiğini zikreder⁵⁴. Öte yandan, 1007/1598 senesinde İstanbul'da bulunduğunu bildiğimiz eş-Şeyh el-Fâdıl el-Ârif Fahru'd-dîn Usmân b. Ebû Bekr b. eş-Şeyh Muhammed b. Zureyk el-Umerî, umûmiyetle Cennâbî'nin *el-Aylemu'z-Zâhir*'isine istinat etmek suretiyle kaleme aldığı *Kitâbu'l-Bustân fi ba'zı Ahbârı âli Usmân* adlı arabca eserinde, biraz değişik olmakla beraber, aynı hususu zikretmektedir⁵⁵. Bayezid'in zehirlenmesi ile ilgili bu kayıt, arabca olarak kaleme alınan *Vekay'ü Ecillei Esâtîri Selâtîni Usmâniyye* adlı anonim bir eserde de tekrarlanmıştır⁵⁶. Nihâyet, *Mecme'u't-Tevârih der zikr-i Selâtîn-i Türkistan ve Hitâ ve Mâverâünnehr* adlı eserde de Bayezid'in zehirlendiğine dâir müphem bir kayda « بعض كويتدكه مسموم شد » rastladığımızı⁵⁷ belirtmek isteriz.

Netice olarak diyebiliriz ki, çok sert bir karektere sahip olup tahta geçmek için her çareye baş vuran Selim'in, küçük maiyeti ile Dimetoka'ya giden babasını, orada Rumeli beylerini etrafına toplamasından, bilhâssa, Anadolu'yu eline geçiren büyük oğlu Şehzâde Ahmed'le birleşmesinden endişe ederek, öldürtmüş olması hususu pek de uzak bir ihtimal değildir. Bununla beraber, memleketin içinde bulunduğu feci durumu gören ordunun, bâzı ileri görüşlü kimselerin, hâsseten, Anadolu'da 60,000 kişinin ölümüne ve bir çok köylerin tahribine sebebiyet veren Şi'i ve Alevîlere karşı zecrî tedbirler alınmasını isteyen Sünnî ülemânın destekleriyle iş başına geçen Selim'in, Devletin dahildeki ve haricdeki otoritesini yeniden kurarak büyük tehlikelere göğüs germesi, kısa hükümdarlık devresinde büyük işler başarması, bu hâdiseyi unutturmuş görünmektedir.

« . . . فلما كان السلطان بايزيد خان ببعض الطريق رام ان يتوضا للظهر فسموه⁵⁴ في الماء حتى تساقط اشعار لحية فلما احسن بذلك قال ردوني فردوه فتوق قبل ان يصل الى الجامع (م) التتطنظيه ودفن اما (م) الجاعم Ktp. Nr. 3100, 332/b, str. 23-25. J. von Hammer'in Tezyilatta verdiği tercüme yanlıştır. Bk. Tercüme, M. Ata, İstanbul, 1330, IV, 285, not. 16.

ثم توجه السلطان بايزيد فلما كان السلطان بايزيد في بعض الطريق فرام ان يتوضا⁵⁵ الصلاة الظهر فوضوله السم في الماء فلما توضا تساقط شعر لحية فحسن بذلك» bk. Konya, Izzet Koyunoğlu Ktp. 30/b, str. 8-11.

⁵⁶ Bk. Konya, Yusuf Ağa Ktp., Arab. Yazm. Nr. 246, s. 381, str. 9-10.

⁵⁷ Bibl. Nat. Suppl. Pers. Nr. 1331, 258/a, str. 8.

(Artus Thomas, *Continuation*, s. 335-6)

« Baiazet estant arrivé à Tzurulo, un village assez proche d'Andrinople, le Medecin ayant desia préparé sa mortifere boisson, s'en vint trouver le matin Baiazet qui estoit fort endormy, et comme il l'avoit desia le jour de devant disposé à prendre medecine, la purgation luy estant necessaire apres tant de tristesses, il s'approcha de son liet, et puis l'ayant resveillé, il luy dit que l'heure propre à prendre medecine estoit presque passée, et luy demanda s'il estoit en volonte de la prendre ce matin, ou bien d'attendre au lendemain. Baiazet qui n'eust Jamais pensé que son medecin luy eust voulu jouer d'un tour si lasche et si meschant, luy dit qu'il estoit content, et là dessus le Medecin la luy ayant apporté, en fit l'essay selon la coustume, mais cela n'avoit garde de luy faire mal, s'estant prealablement mung d'un contre-poison, et le pauvre prince l'ayant prise, le perside luif commanda aux valets de Chambre de ne luy bailler point du tout à boire, mais seulement qu'ils le couvrissent bien, jusques à ce qu'il peust suer. Cela faiet, luy qui sçavoit la vertu de ce poison estre tel que Baiazet n'en releveroit Jamais s'en vint à hastivement à Constantinople en advertir Selim, s'attendant de recevoir de luy une ample recompence »

EK II

(Michel Baudier, *Inventaire*, s. 172 - 173)

«... Mais pendant que ce bon prince Bajazet consentoit à le laisser regner, ce desnature enfant ne consent point à laisser vivre son pere, auquel il prepare un execrable parricide, complotant avec le Medecin de ce bon vieillard, luif de nation, nommé Ustrabin, ou Hamen, qui promet de l'empoisonner. Selim craignoit particulièrement qu'il ne prist envie à son pere de rentrer en son Empire; d'ailleurs il voyoit qu'il emportoit quant et luy de grandes richesses, en monnoye, et en pierreries, ce qui pouvoit estre une grande partie du thresor, et qu'il estimoit luy pouvoir servir, et aider à faire les largesses aux Iannissaires, à cette entree de son Empire. Ainsi l'ambition, et l'avarice, deux monstres infernaux enfurient tellement ce prince, qu'il ne pardone pas à la vie de son propre pere. Le Medecin luif ne manque pas à sa promesse; car pendant que Bajazet estoit en Chemin, il luy donne le poison en forme de medecine, en un village pres d'Andrinople nommé Tzurulo, et en fait luy mesmes l'essay, mais il s'estoit bien munny auparavant contre le venin; puis Bajazet avalla la boisson, et sa mort. Ce luif deffent aux vallets de chambre de luy donner à boire, leur donne charge seulement de le bien couvrir, et le laisser suer: il sçavoit que le poison feroit son effect: ce qui le fit partir en assurance droict à Constantinople, advertir Selim de la fin de son pere, et recevoir la recompence de sa perfidie, que Selim luy donna aussi tost qu'il fut arrivé, luy faisant trancher la teste, ivgeant que si l'occasion s'en presentoit, il luy en pourroit bien faire autant qu'à son pere. Ainsi finit ses jours et ses malheurs, le miserable Bajazet, l'an mille cinq cens douze, de L'Egire neuf cens dixhuict le septiesme du mois de Safar, ou Safer, qui est à nous Octobre »

(Bayezid'in Türk âdeti üzere tertip edilen cenâze merasimi, Şükri-i Bidlisî, *Selim-nâme*, Hazine Ktp. Nr. 1597, 42/b)

حق علیها برتقا و نه اولیجان مشهور و جیب مالک طغندی بر سر تیره و دستاط کلرکی
 قلم برسانا کلکله ای نه ده جان بر مقدار ملائت لوی شوکده چیف کیمو کاشیک
 و هرستق لوشن و سنانا ماشا به دتی بو قنارت لارده تی و بر لاشا ادا کیم با لادن
 اولر و جودا لورلر و سنانا و احد لاسی بولان و تی و اولر بولان اولر اما جود بولون
 اولر کیم قهر لاری کیم اولر سور اولوب قاچوب سیکله و سنانا ییشیک کیم بولور کیم
 انلر کلکی حاضر کیم بولور کیم رتقلار درون و دیا به سندر نکمال کلوب تیرلر زنا به بولور
 جان من بولور کیم انا علقه کیم بولور کیم راد ل کتور کیم نکال نه و ی قند کلکله کیم
 کتور کیم بولور کیم سنانا سلیم مار کیم باشی کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم
 بولور کیم بولور کیم اولر کیم اولر کیم اولر کیم اولر کیم اولر کیم اولر کیم
 سهرس و بولور کیم اولر کیم اولر کیم اولر کیم اولر کیم اولر کیم اولر کیم
 ما 2 او تانی قلدروب بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم
 کلک کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم
 کلک قهر کلک کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم

3197

(Aynı mektubun devamı)

دعا کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم
 و جود لاشا منور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم
 انلر کلکله کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم
 علی لاشا کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم
 لور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم

6335

دعا کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم
 انلر کلکله کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم
 او کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم
 صاب کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم
 و جود کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم بولور کیم

(Bayezid'in 25 Rebiül'l-evvel 918/10 Haziran 1512 Perşembe günü Abalar köyünde vefât edip, cenâzesinin Burgaz'a, sonra da Eskü ve Arablu'ya getirildiğine dair Yunus Paşa'nın mektubu, Top. Sar. Müz. Arş. Nr. 6335)

12216

حضرت بیگم بیگم
 لودیه صومعه خرد و صومعه در وزیر تاج و اقبالی در بیرونه خانه احوال صومعه خانه اقبالی در وزیر تاج و صومعه
 و خانی صومعه در ابراهیم اقبالی قیام لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام
 صومعه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام
 لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام
 رفو و البیاض و قیام لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام
 اول و قیام لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام
 لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام
 اول جاده در لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام لودیه خرد و صومعه در ابراهیم اقبالی قیام